

Po stipraus trečio ketvirčio ekonomikos kryptis vėl trumpam keisis

Komentaro autorius Tadas Povilauskas, SEB banko ekonomistas

Lietuvos BVP trečią ketvirtį buvo 0,1 proc. mažesnis negu prieš metus, tačiau pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką, BVP krito 1,7 procento. Toks skirtumas tarp šių dviejų rodiklių yra istoriškai labai didelis (darbo dienų skaičius šiemet ir praėjusiais metais buvo toks pat) ir veikiausiai nulemtas didesnio negu įprastai trečio ketvirčio grūdų bei rapsų derliaus bei sudėtingo sezoniškumo koregavimo pandemijos metu.

Per devynis šių metų mėnesius šalyje sukurtas BVP buvo 0,8 proc. mažesnis negu prieš metus. Paskelbtas pirminis BVP įvertis atitiko lūkesčius – pastarosiomis savaitėmis buvo vilčių pamatyti net nedidelį teigiamą pokytį, tačiau sulauktas 0,1 proc. nuosmukis yra tikrai geras rezultatas, palyginti su kitomis ES šalimis. Stiprų BVP trečio ketvirčio rezultatą jau anksčiau rodė didžiausių šalies ekonomikos sektorių, tokių kaip mažmeninė prekyba ar pramonė, pardavimo pajamų rodikliai, atsigavęs elektros suvartojimas, per metus padidėjusios biudžeto pajamos iš pridėtinės vertės mokesčio (eliminavus PVM nepriemokos priemonės įtaką).

Panašu, kad Lietuvos ekonomikos trajektorija šiemet gali nupiešti „W“ raidę – ketvirtą ketvirtį metinis BVP pokytis dėl prastėjančios epidemiologinės padėties bus labiau neigiamas. SEB bankas rugpjūtį prognozavo, kad šiemet Lietuvos BVP smuks 1,3 procento. Tam, kad būtų pasiektas toks nuosmukis, ekonomika ketvirtą ketvirtį turėtų susitraukti 2,8 procento. Atsižvelgus į tai, kad kol kas apribojimai nėra tokie griežti, kokie buvo pavasarį (antrą ketvirtį BVP krito 4,6 proc.), dabartinė prognozė tebėra reali. Kita vertus, jeigu epidemiologinė situacija prastės visoje Europos Sąjungoje, gali tekti bloginti 2021 metų ir gerinti 2022 metų Lietuvos BVP prognozę. Jei Jungtinės Karalystė pasitrauks iš ES be prekybos sutarties, tai irgi darytų neigiamą įtaką kitų metų ekonomikos raidai.

Teigiamą įtaką BVP darė augę žemės ūkio, pramonės ir prekybos sektoriai

Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį, kad teigiamą įtaką trečio ketvirčio BVP padarė vienkartinis veiksnys – grūdų ir rapsų derlius šiemet padidėjo beveik penktadaliu ir buvo rekordinis. Dėl to trečio ketvirčio BVP padidėjo maždaug 0,6 proc. punkto. Taip pat ir kiti žemės ūkio sektoriaus rodikliai, tokie kaip supirktas žaliavinio pieno kiekis, trečią ketvirtį buvo kiek stipresni, palyginti su antruoju.

Jau žinome, kad pramonės (tai yra daugiausiai darbuotojų turintis ekonomikos sektorius) gamyba, neįtraukus naftos perdirbimo, trečią ketvirtį buvo 2,8 proc. didesnė negu prieš metus. Antrą ketvirtį metinis gamyba smuko 4,2 procento. Ypač sparčiai trečią ketvirtį augo baldų pramonės gamyba – gyventojams daugiau laiko praleidžiant namuose, smarkiai išaugo

Po stipraus trečio ketvirčio ekonomikos kryptis vėl trumpam keisis

baldu paklausa visame pasaulyje, todėl užsakymų stygiumi šis sektorius negalėjo skūstis. Be to, pastarųjų metų investicijos į baldų gamybos pajėgumo didinimą taip pat davė vaisių. Trečią ketvirtį neblogai sekėsi medienos ir popieriaus gaminių, chemijos produktų gamybos, metalo apdirbimo įmonėms. Stabiliai dirbo maisto produktų gamybos bendrovės. Prasčiausiai kelias klojosi drabužių siuvimo, alkoholinių gėrimų ir elektronikos produktų gamintojams. Kol kas pramonės atstovai užsakymų trūkumu nesiskundžia, bet suprantama, kad silpnesnė metų pabaiga Europoje gali neigiamai paveikti ir šį sektorių.

Po prasto antro ketvirčio greitai atsigavo ir prekybos sektorius – žinoma, ne visiems sekėsi vienodai, tačiau mažmeninės prekybos apyvarta lyginamosiomis kainomis trečią ketvirtį buvo net 6,9 proc. didesnė negu prieš metus ir toks augimas retai būdavo stebimas netgi geriausiais ekonomikos augimo laikais. Panašu, kad gyventojai, pamatę, jog pirmoji pandemijos banga nebuvo tokia skaudi namų ūkių finansinei padėčiai, drąsiai išlaidavo išsigydami prekes. Taip pat tam įtakos turėjo ir mažesnės išlaidos paslaugoms, pavyzdžiui, kelionėms į užsienį. Teigiamos įtakos vartojimui turėjo ir valdžios skirtos vienkartinės išmokos – trečią ketvirtį vienkartinėms pensijoms ir vaiko pinigams išmokėta daugiau negu 250 mln. eurų. Ketvirtas ketvirtis mažmeninei prekybai bus silpnesnis, bet galutinis rezultatas priklausys nuo to, ar pavyks išvengti pavasarinio scenarijaus, kai buvo uždrausta fizinė ne pirmo būtinumo prekių prekyba. Be to, dabar daugiau įmonių yra pasiruošusius prekiauti, o gyventojai apsipirkti internetu.

Neigiama įtaka - dėl statybos, maitinimo ir apgyvendinimo bei pramoninės veiklos sektorių

Metinis statybų sektoriaus darbų nuosmukis trečią ketvirtį veikiausiai buvo arti 10 procentų ir tai darė neigiamą įtaką visam šalies BVP. Statybų sektoriuje darbų apimtis keičiasi daug lėčiau negu pramonės gamyba ar prekybos apyvarta, todėl tai, kad įmonės antrą ketvirtį pristabdė investicijas, atsiliepia ir dar ateityje atsilieps statybų darbų pokyčiui. Žinoma, smukimą švelnino didesnės valdžios sektoriaus išlaidos kelių tiesimo ir remonto darbams. Be to, teigiamų žinių statybininkams atnešė ir trečią ketvirtį beveik į lygį, buvusį prieš pandemiją, sugrįžę naujų butų pardavimai, kurie privertė dalį nekilnojamojo turto vystymu užsiimančių bendrovių paleisti naujus projektus.

Maitinimo sektoriaus nuosmukis trečią ketvirtį nebuvo toks didelis kaip baiminomės anksčiau. Šio sektoriaus įmonių apyvarta lyginamosiomis kainomis buvo 7,9 proc. mažesnė negu prieš metus. Apgyvendinimo sektoriaus įmonių pajamos krito kur kas labiau ir tą galima nuspėti iš daugiau negu trečdaliu per metus smukusio suteiktų nakvynių skaičiaus. Šio sektoriaus veiklos perspektyvos artimiausiam pusmečiui yra vienos tamsiausių.

Po stipraus trečio ketvirčio ekonomikos kryptis vėl trumpam keisis

Dideliu nežinomumu lieka transporto sektoriaus, kuris yra trečias pagal dydį ekonomikos sektorius Lietuvoje, praėjusio ketvirčio rezultatai. Viena vertus, geležinkelių transportu pervežtų krovinių apyvarta trečią ketvirtį buvo 2,5 proc. didesnė, o uoste perkrauta net 10 proc. daugiau krovinių negu prieš metus. Tačiau tik minimaliai atsigavo oro transporto sektorius, kuriam paskutinis ketvirtis ir vėl bus sudėtingas. Didžiausią pridėtinę vertę transporto sektoriuje kuria tarptautinių krovinių pervežimo sektorius – tikėtina, kad metinis pervežtų krovinių kiekis galėjo būti arti praėjusių metų lygio.

Laukia sudėtingesnis lapkritis ir gruodis

Lietuvos ekonomika pavasarinę pandemijos bangą atlaikė palyginti su kitomis ES šalimis nedideliais nuostoliais, bet tai nereiškia, kad taip bus ir ketvirtą ketvirtį. Jeigu epidemiologinė padėtis toliau sparčiai prastės, griežtesni negu šiandien ribojimai gali tapti neišvengiami ir jų trukmė gali būti ilgesnė negu buvo pavasarį. Kita vertus, dauguma gyventojų ir verslo yra labiau pasiruošę atėjusiai užsikrėtimų bangai, o valdžia turi užtenkamai finansinių resursų ekonomikai skatinti. Akivaizdu, kad turime būti pasiruošę visiems scenarijams, kuriuos labiausiai lems epidemiologinė padėtis ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse.

